

Van AUBY tot ELSWOUT

Men heeft mij gevraagd iets te schrijven over de ontwikkeling van de Montessori-afdeling naar een zelfstandig bestaan. Het is zeker niet mijn bedoeling hier een geschiedenis van de Montessori-afdeling te geven, maar ik wil proberen iets van die ontwikkeling te laten zien in de herinneringen van iemand, die het Kennemer leerde kennen in een tijdperk van grote bloei, die met beide scholen de moeilijke jaren doormaakte en ze thans beide opnieuw tot bloei heeft zien komen.

Het begon voor mij eigenlijk op een Juni-morgen aan het station Den Haag-H.S., met een sprint langs de D-trein, die weg dreigde te rijden, alvorens ik de coupé gevonden had, waarin Dr van Esveld met V op weg was naar Auby. 't Was een zeer informele intrede, maar op die treinreis heb ik van Rob van Manen en zijn klassegenoten de sfeer van het Kennemer leren kennen. En de sfeer van Auby. Ik weet, dat jongere generaties zich wel eens afvragen, wat dan toch dat specifiek was, waardoor Auby zich onderscheidde van zo vele, om het met een adjectief van deze generatie te zeggen: "meesterlijke" kampen in Lunteren, Ermelo en elders. Was het het schone Ardennen-land, de sfeer van het „in den vreemde zijn", of was het wellicht — naar mij het waarschijnlijkst voorkomt: alleen maar het intiemere samenzijn met een stuk of twintig, dertig? Heeft het zin hier allerlei herinneringen op te halen? „Crosses" naar de meertjes en langs de patisseries van Florenville, steekvliegen en Hansaplast-bij-de-km, het Semois-dal bij regen en zonneschijn, drop-eten in Bouillon, stieren-weitjes en fossielen? Waarom? Wie het meegemaakt heeft, heeft het niet nodig, en anderen zegt het weinig.

Ik werkte in die jaren aan het AVIO, de D-klasen en later het IVO. Mijn meer directe schoolherinneringen spelen zich af op de tweede verdieping en in het bijgebouwtje, dat werd gezet in de eerste grote vakantie, die ik op het Kennemer meemaakte. Veel wat zich daar afspeelde, zo ook de eerste jaren van de Montessori-afdeling, waar ik toen nog niet mee te maken had, ging min of meer ongemerkt voorbij aan het gros van de Kennemers.

Maar ik geloof, dat wie, evenals ik zelf, het voorrecht gehad heeft, daar als jong leraar te hebben gewerkt, niet anders dan met dankbaarheid kan getuigen van wat hij daar geleerd heeft aan omgang met en begrip voor „kinderen".

Zeker, velen van die leerlingen zijn nooit aan een eindexamen toe gekomen, maar het percentage van hen, die hier de weg hebben gevonden naar een nuttige functie in de maatschappij, die hier door moeilijke jaren heen het gestelde doel wisten te bereiken, doet zeker niet onder voor dat van andere scholen. En ik mag hier niet over schrijven zonder de naam te noemen van Mevr. van Benthem Jutting, die dank zij door Dr de Vletter geboden mogelijkheden, hier de sfeer bepaalde. En ik geloof, dat onder de oud-leerlingen zowel als onder de oud-docenten vele herinneringen zullen opkomen aan haar oude, ervaren medewerkers uit die jaren, aan Den Hollander, een Boesveld, een Mevr. Haanstra. Ondertussen pakt de onweerswolken zich samen. In „Wolkenland" schrokken we, toen op een avondwandeling met de D-klasen, ondanks strenge instructies op eens bleek, dat we de grenspaal van de Duitse zijde naderden.

In de Ardennen was de gedachte aan oorlog nooit geheel weg; kazematten van Verdun bij St. Cécile, 600 kruisen op het oorlogskerkhof van Bertrik, een gasmasker in de Semois: Neen, 1914—1918 was hier nog niet helemaal geschiedenis.

Maar er kwam een dag, dat we na het radiobericht, dat de „Deutschland" Malaga had beschoten, ernstig overlegden hoe terug te keren, als door mobilisatie het spoorwegverkeer zou uitvallen. En in 1939 hebben enkele kampeerders van het Kennemer dit probleem ook in feite moeten oplossen. Toen ik in 1939 mijn werk aan de Montessori-afdeling begon op de bovenverdieping van

het gebouwtje „van glas en celotex" was het de mobilisatie-winter. Voorlopig maakte een ijstocht over het diepzware Alkmaarder Meer meer indruk dan de ski's voor Finland of het bezoek van de op evacuatie voorbereide officieren van het K.M.A., die ons gelukkig te klein vonden. Met het jubileum van 1940 werd echter een tijdperk afgesloten, al be-seften we het niet. De Pinkstervacantie was lang, een verwezenlijking van een oude wens van Dr Thijsse.

Zij bracht ons, zoals gehoopt, prachtig weer en... de tiende Mei.

Het Rode Kruis vorderde, en een ploeg van Montessorianen zette de eerste schreden op het doornige pad des verhuizers. De capitulatie kwam en we keerden weer terug, aan het werk. Er ontbraken gezichten; de laatste boot naar Indië, naar Engeland. En op enkele gelaten de trekken, die herinnerden aan een bange nacht aan de kade van IJmuiden. Het is niet nodig hier de ontwikkeling in détail te herhalen, ze ligt nog te vers in het geheugen, ze heeft te veel wonden geslagen, die nog nauwelijks geheeld zijn. Arrestaties en veroordelingen, razzia's en te werkstellingen, wachtlopen, spitten, maar ook onderduiken en „Ausweise " of verklaringen, ze hadden alle hun weerslag in de school. Er verschenen aardappels op het sportveld en een „warme hap" in de feestzaal voor de overblijvers. Leerlingen verdwenen, velen er van zouden niet terug keren. Hun gebouw werd gevorderd, vrij gegeven, weer gevorderd. Het Kennemer ging in ballingschap.

In die jaren groeide de afzonderlijk gehuisveste Montessori-afdeling tot zelfstandigheid. Formeel: ze verkreeg haar examenrechten. Maar ook ideëel, we stelden er prijs op in onze kleinere, minder aan de weg timmerende gemeenschap van leerlingen en docenten de geest levend te houden van het „gebouwtje", waaraan we zo dikwijls met heimwee terug dachten, d.i. de geest van het Kennemer. En de banden met de „grote school" verslaptten niet, velen onzer reden heen en weer, gaven les aan beide scholen. De franje van het Kennemer was verdwenen, de HKB moest de aula vervangen, maar toch vierden we Sinterklaas volgens de traditie: van het Kennemer in de gymnastiekzaal, de Montessorianen nog eens apart in de wel erg afstekende lokaliteiten van de oude gemeentegebouwen. Ons uitzicht was gewijzigd, een oorlogswas hing te drogen, soldatenlaarzen weerklonken in plaats van het jonge groen en de vogels van weleer. Maar we werkten door met het doel ons bestaansrecht te motiveren, onze sfeer te rechtvaardigen.

Veel ging samen met de grote school, ik denk bijv. aan de actie voor de slachtoffers van het bombardement in de Amsterdamse buurt; maar in veel waren we zelfstandig. Leerlingen en docenten vertrouwden elkaar en het is mogelijk geweest, althans in dit opzicht ongehavend door de moeilijke jaren heen te komen. Nog wachtte de hongerwinter, juist toen eindelijk de terugkeer naar het Stoopplein verzekerd scheen. Verspreid in vele huis-kamers hebben we doorgewerkt en ik geloof, dat we nog steeds trots er op mogen zijn, dat onze nooddiploma's 1945 in geen enkel geval tot een fiasco hebben geleid. Na de Bevrijding keerden we terug, twee scholen in een complex van gebouwen, gehavend en geschonden, die de zware taak van de wederopbouw moesten aanvangen. De verlieslijst kwam geleidelijk vast te staan, Vuurpeloton en concentratiekamp, bombardementen en oorlogshandelingen hadden hun tol geëist. Maar van de opduikers en de gerepatrieerden vloede een stroom van leerlingen naar beide scholen, een stroom, die bij 't docententekort, materiaal-tekort en de achterstand in de programma's niet gemakkelijk te verwerken viel. Beide gebouwen puilden uit, de bezwaren van samenwonen deden zich gelden. Te gauw was men geneigd de oorlog als afgedaan en de gevolgen van de oorlog als overwonnen te beschouwen, zelfs toen de kolenschaarste van 1946—'47 het onderwijs opnieuw ernstige schade toebreacht en de examenklassen weer verspreid zaten van Bloemendaal tot Heemstede. Zo hadden beide scholen de handen vol aan de zware taak weer te komen tot een onderwijs-peil, verantwoord tegenover de maatschappij, zonder echter de belangen van de leerlingen, die van al deze stoornis de dupe waren geweest, te schaden.

In de opbouw zijn de beide scholen hun eigen problemen steeds zelfstandiger gaan oplossen, geleidelijk kreeg ieder ook duidelijker weer zijn eigen docentencorps. Zo was het een uitkomst, toen in 1948 Dennenhoek, zoal niet de gehele, dan toch de halve Montessori-afdeling kon ontvangen en aan ondraaglijk ruimtegebrek een voorlopig einde maakte. Maar in de toekomst wenkte toen reeds „Elswout". Na veel geconfereer, na veel plannen, na veel uitstel, kwam Januari 1949 ten slotte als een einde en als een begin. Het einde van een celdelingsproces, zou ik willen zeggen, het begin van de algehele zelfstandigheid van twee scholen, in oorsprong en traditie zo nauw verbonden. Mogen zij beide, ieder op zijn wijze bloeien, in vriendschappelijke samenwerking en edele wedijver, zodat het oude devies van het Kennemer „Communis salus, singulis constat" in ieder afzonderlijk en in de gemeenschap van beide instellingen verwezenlijkt worde.

W. J. JONG.
